

КРОК ДО ПОЛІТИЧНОЇ МУДРОСТІ

Віталій ГАЛІШЕВСЬКИЙ
кандидат історичних наук

Зробити черговий крок до осягнення політичної мудрості запропонував студентам академії кандидат історичних наук, доцент Олександр Соловей у підготовленому ним навчальному посібнику «Практикум з політології», що побачив світ у «Малому видавничому домі» Василя та Марії Деревінських. Рекомендувала видання до друку вчена рада гуманітарно-технологічного факультету нашої академії, а рецензували його доктор історичних наук, професор кафедри української філології та суспільних дисциплін нашого навчального закладу Ірина Скакальська і кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка, доцент Володимир Кіцак.

«Практикум...» спрямований на вдосконалення процесу вивчення програмового матеріалу з навчальної дисципліни «Політологія», де, зокрема, передбачається аналіз історії політичної думки та основ теорії політики. Книга розрахована насамперед на студентську аудиторію, на фахівців-педагогів, чия професійна діяльність пов'язана із суспільно-політичною підготовкою молодого покоління, а також на всіх, кого цікавлять питання політичної теорії, практики суспільно-політичного життя та політичної діяльності.

Автор вважає, що навчальний посібник покликаний сприяти формуванню в молодій людині навиків володіння проблемними питаннями політичної науки та здатності застосовувати їх в аналізі конкретних дилем сучасного політичного життя на основі політологічних знань із формуванням чітких аргументів, пояснень та висновків у контексті знань з історії зарубіжної та вітчизняної політичної думки, класичних і модерних політичних теорій, концепцій та вчень. Вирішення означеного завдання вимагає активізації пізнавальної діяльності студентів через запровадження інноваційних форм і методів навчання. У цьому аспекті позитивний ефект дає організація на заняттях таких форм навчально-пізнавальної роботи, як круглі столи, дискусії, дебати, ділові ігри та різні формати обговорення найбільш важливих проблем політичного життя. Студентам пропонується для аналітичного осмислення текстовий матеріал з різних літературних джерел і тестові завдання як засіб самоперевірки рівня засвоєння навчального матеріалу. Кожна тема посібника складається із теоретичного і практичного блоків. Враховуючи компетентнісний підхід, посібник націлює студентів на розв'язання практичних завдань, пов'язаних зі змістом загальної життєдіяльності та професійної діяльності людини, із вирішенням її соціально-політичних і повсякденних інтересів і проблем.

Варто звернутися до методичної статистики навчального посібника. Розробка 9 ключових тем здійснювалася через розкриття 52 тематичних проблем, що зайняло 288 сторінок тексту. Вивчення матеріалу забезпечується використанням 196 основних політологічних понять і категорій та політичного глосарію в обсязі 179 герменевтичних одиниць. У посібнику запропоновано 180 завдань і 54 теми рефератів для самостійної роботи студентів, а також 450 тестових завдань для визначення якості знань з конкретних тем і 35 аналітичних завдань із дослідження документальних матеріалів і наукових текстів. Для виконання такого значного обсягу навчальної роботи студентам запропоновано 79 джерел основної та 115 джерел додаткової літератури. Перелік орієнтовних питань до заліку для підвищення рейтингу включає 90 позицій. Окрім цього, названо 12 орієнтовних завдань для індивідуальної науково-дослідної роботи.

Весь навчальний матеріал посібника розподілено на 2 змістових модулі. До першого модуля входять перші 3 теми, де розкривається предмет політології та історія зарубіжної та національної політичної думки. Другий модуль в обсязі 6 наступних тем висвітлює основні питання політичної теорії. Родзинкою посібника стало його поліграфічне оформлення, насамперед світлина, що відображають участь студентства нашого навчального закладу в політичному житті суспільства упродовж останнього десятиріччя. Привертають увагу епіграфи – вислови видатних представників науки і практики про політичне життя людської спільноти. Важливо, що кожен із 20 використаних епіграфів має значне світоглядно-пізнавальне та духовно-виховне значення.

Підкреслимо важливу особливість методичної статистики посібника: навантаження контролю та самоконтролю за якістю та рівнем освоєння навчального матеріалу розподілене рівномірно по всіх темах: на кожну із 9 навчальних тем визначено по 20 завдань для самостійної роботи, по 50 тестових завдань та по 6 тем для підготовки наукових рефератів. Не сумніваємося, що аргументовано продумані кількісні параметри посібника за необхідністю мають вплинути на якісні показники освоєння матеріалу цієї академічної дисципліни. Для усвідомлення суті та значення конкретного

навчального матеріалу як тематичні орієнтири використовуються афоризми видатних персоналії світової політики, серед яких і відоме Шевченкове «Учітесь, читайте і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». Є серед авторів афоризмів давньоримський політик Пліній-молодший, президент США Авраам Лінкольн і президент Франції Жорж Помпідю, французький імператор Наполеон Бонапарт, держсекретар США Генрі Кіссінджер, прем'єр-міністр Великої Британії Бенджамін Дізраелі, філософ Джон Мілль, американський політолог Гарольд Лассуелл; з українських імен – політичні діячі минулого Степан Бандера та Дмитро Мирон, а також учасники сучасних політичних баталій за державність України – Левко Лук'яненко, Володимир Черняк та Юрій Сиротюк (випускник Кременецького ліцею ім.Уласа Самчука), видатна поетеса і громадсько-культурний діяч Ліна Костенко.

Змістове наповнення «Практикуму» обумовлене навчальною програмою курсу «Політологія» і включає ознайомлення з політологією як наукою, історією політичної думки, феноменом політичної влади і місцем держави у політичній системі суспільства, формуванням і функціонуванням партій, партійних систем, суспільно-політичних рухів і громадських організацій, поняттям політичної еліти та політичного лідерства, з особливостями формування та специфікою впливу політичної свідомості, політичної культури та ідеології на життєдіяльність окремої людини та суспільства в цілому, а також із місцем України в геополітичному просторі сучасного світу. Розподіл змістового навантаження по навчальних темах методично дозований – по 5-7 питань на кожну тему, що оптимізує самостійну роботу студентів і сприяє продуктивному засвоєнню навчального матеріалу.

Забезпечення практичної сторони вивчення програмового змісту дисципліни розпочинається із чіткого окреслення основних понять і категорій, в системі яких чільне місце належить об'єктам і суб'єктам політики, властивостям і еволюції політики, політичній свідомості та політичному світогляду, політичним вченням і політичній науці, українській національній ідеї та національному відродженню, суб'єктам і об'єктам політичної влади, державному устрою та політичному режиму суспільства, правовій державі та громадянському суспільству, партії як політичній інституції та інституту політичного лідерства, світовому політичному процесу та глобальним проблемам людства. До позитиву посібника слід зарахувати увагу автора до проблем становлення та розвитку політичної думки і політичної науки в Україні. Важливо, що на завершених курсах проведена чітка диференціація дефініцій політичної свідомості та політичного мислення, політичних знань і політичної компетентності, політичної ідеології та політичної соціалізації, політичних уявлень і політичної психології, політичної культури і політичної субкультури.

За своїм методичним призначенням і світоглядно-пізнавальним змістом із переліком основних понять і категорій тісно поєднаний глосарій, що значно розширює рамки енциклопедій чи словників, бо предметно пов'язується зі специфікою вивчення навчальної дисципліни студентами гуманітарно-педагогічного профілю, доповнюється конкретним фактологічним матеріалом, а також методичними настановами.

Грунтовно здійснюється аргументація актуальності кожної навчальної теми і на цій основі визначається головна її навчально-пізнавальна та світоглядно-виховна мета. Саме тут наголошується на необхідності оволодіння молоддю людською елементами політичної культури, умінням правильно сприймати та об'єктивно, в активному режимі, реагувати на політичні процеси, де важливе значення має знання політичних ідей минулого та сучасних доктрин і концепцій, особливо розвитку державницької ідеї українського народу як теоретичної серцевини історичного процесу розвитку національної держави. Показово, що висвітлення сутності політичної системи суспільства здійснено через призму функціонування та реформування політичної системи сучасної України, а характеристика держави – через проекцію на процеси державного будівництва та демократизації в нашій державі. Аналогічно, вивчення сутності, генезису та ролі політичних партій, партійних систем, громадських об'єднань пов'язане з висвітленням їх ролі в процесах постійного оновлення українського соціуму, а звідси – із визначенням критеріїв аналізу та оцінки діяльності національної політичної еліти в сучасних умовах і в контексті зміцнення місця та ролі в системі міжнародних відносин України як суб'єкта світового співтовариства.

Світоглядно-виховний потенціал навчального посібника, вважає автор, забезпечується тим, що засвоєння гуманістичних принципів розвитку світової цивілізації збагачує молоду людину найважливішими духовними ідеалами та цінностями – усвідомленням необхідності та прагненням до свободи, рівності, братерства, солідарності, справедливості, до відчуття відповідальності перед Вищим Розумом та Вічною Істиною.

Запропоновані завдання для самостійної роботи та самоконтролю спрямовані на відтворення засвоєних

знань, на герменевтичну й аналітичну роботу з ними. Аналітичних висновків вимагають і завдання, в яких пропонується здійснити порівняльне тлумачення політичних поглядів мислителів минулого і сучасності, теоретичних і функціональних особливостей різних політичних течій і шкіл, діяльності політичних партій і громадських рухів або самостійно визначити найважливіші течії сучасної української суспільно-політичної думки, навіть окреслити своє розуміння проблем влади і владних відносин в нинішньому українському суспільстві.

Напруження думки вимагає завдання щодо аналізу концептуальних підходів до визначення держави, досягнень та упущень процесу становлення правової держави в Україні, а також аргументація власного бачення вирішення конкретних проблем політичного життя українського народу, в тому числі форми державного правління, найбільш прийнятної для наших національних традицій, національного менталітету та сучасних українських реалій. Своєрідним підсумком виступає проблемно-аналітичне завдання, за яким необхідно визначити основні риси політичної культури українського народу.

Тестовий сектор «Практикуму...» найширший за обсягом, що дозволило автору посібника спрямувати зусилля студентів як на перевірку якості та глибини засвоєння навчального матеріалу, так і на аналітичний пошук та висвітлення шляхів, методів і засобів вирішення теоретичних завдань і практичних суспільно-політичних проблем сучасного соціуму, а також визначення ролі політичної теорії та політології як науки в організації суспільного життя, в розробці заходів із забезпечення гармонійного та ефективного функціонування всіх складових політичної системи суспільства.

На формування, виявлення та обґрунтування власного розуміння суспільно-політичних процесів спрямована підібрана автором тематика наукових рефератів, в якій запропоновано показати роль політики у житті сучасного соціуму та інтерпретацію політики сучасною політичною наукою, дати характеристику основним школам і течіям сучасної зарубіжної політології та розкрити значення національної політичної думки у розбудові суверенної України; окреслити особливості політичної системи та державної влади, а також специфіку становлення демократії в нашій державі; висвітлити феномен багатопартійності як необхідної умови здійснення корінних демократичних перетворень; прослідкувати сучасні тенденції світового політичного процесу і «знайти» місце України у світовому геополітичному просторі. Особливої уваги заслуговує творча аудиторна і позааудиторна індивідуальна робота студентів із першоджерелами, різноманітними документами і науковими текстами, що сприяє поглибленню їх знань, формуванню навиків аналітичного дослідження інформаційних, теоретичних, методичних і публіцистичних матеріалів, формування необхідних висновків логічного причинно-наслідкового характеру за аналогією або на принципах компаративістики.

Серед запропонованих текстів – давні матеріали суспільно-політичного змісту, зокрема, Звід законів царя Хаммурапі; фрагменти наукових і публіцистичних статей та уривки з наукових монографій і навчальних посібників; розширені цитати із праць класиків політичної науки, наприклад, з роботи Михайла Грушевського «Хто такі українці і чого вони хочуть» або «Звідки пішло українство і до чого воно йде»; відомі історичні документи, хоча б Четвертий Універсал Української Центральної Ради; уривки з колективних наукових досліджень, насамперед за змістом сучасного суспільно-політичного стану українського суспільства.

Якщо орієнтовні питання до заліку для підвищення рейтингу спрямовані на визначення якості знань та рівня освоєння студентами навчального матеріалу, то орієнтовні завдання для індивідуальної роботи мають за мету допомогти майбутнім педагогам оволодіти методикою і вдосконалити навик логіко-теоретичного аналізу інформаційних та інших текстуальних матеріалів. Зокрема, такі завдання передбачають аналітичний огляд і оформлення рефератом чи студентською науковою роботою публікацій у національних ЗМІ з питань внутрішньої та зовнішньої політики України, висвітлення політичних поглядів відомого українського діяча минулого чи сучасності, впливу політики, конкретного політичного режиму на долю людини (на прикладі окремої сім'ї чи родини за вибором автора дослідження), особливостей функціонування тоталітарних і авторитарних режимів у нашому регіоні (на матеріалах окремих населених пунктів), взаємодії політичних режимів і церкви (за даними конкретної релігійної громади).

Також пропонується підготувати анотації наукових статей суспільно-політичної тематичної спрямованості, опублікованих у періодичних виданнях останніх років. Передбачена можливість написання за згаданими матеріалами наукового дослідження для участі в конкурсі студентських наукових робіт або оформлення тез для виступу на студентській науковій конференції, а також виконання такого творчого аналітичного завдання, як підготовка сценарію проведення засідання політичного клубу з актуальних проблем політичного життя України.